

Lainopillisia periaatteita osa 2 ‘Abd al-Raḥmān al-Sa‘dī

RAAKAVERSIO

© Rashid Hämäläinen

1. PAKOLLINEN EI OLE PAKOLLISTA SEN OLLESSA MAHDONTONTA EIKÄ KIELLETTY KIELLETTYÄ TILANTEEN PAKOTTAESSA

Nämä kaksi ovat mahtavia sääntöjä, jotka Šaik al-Islām (Taqī al-Dīn) ja muut ovat maininneet, ja joista oppineet ovat yksimielisiä.

Allāh on tehnyt ihmisille asioita pakolliseksi ja toisia kielletyiksi. Jos he eivät kuitenkaan jostain syystä ole kykeneviä suorittamaan käskyä, ei sen suorittaminen ole pakollista, vaan päinvastoin, sen vastuu putoaa heidän harteiltaan. Tästä huolimatta, jos he ovat jo tehneet jotain ennen tämän esteen ilmenemistä, saavat he siitä palkkion, ja tämä tulee Hänen hyveellisyydestään.

Kieltämänsä asiat Hän on kieltänyt suojellakseen ihmisiä, ja tehnyt sallitusta meille tarpeeksi niin, ettemme ole mitenkään Hänen kieltämänsä tarpeessa. Tästä huolimatta, jos tilanne pakottaa ihmiset tekemään jotain kiellettyä, on se hänelle sallittua, sillä hätätilanne tekee kielletyn sallituksi.

Esimerkki:

- Teurastamatta kuolleen eläimen lihan syöminen on sallittua hädässä
- Saastaisen veden juominen on sallittua hädässä
- Pyhiinvaelluksessa kielletyt asiat ovat sallittuja hädässä

Huomio: Kielletystä on hätätilanteessakin luvallista tehdä vain tarpeellinen. Hädän poistuttua tulee myös kielletyn asian tekeminen lopettaa. Esim. teurastamatta kuolleen eläimen syöminen tulee siis lopettaa heti, kun hätätilanne ei ole enää voimassa.

2. ASIAT PERUSTUVAT VARMUUTEEN EIKÄ EPÄILYS POISTA TÄTÄ PERUSTAA

Jos ihminen on varma jostain, ja sitten epäilee, onko kyseinen asia muuttunut vai ei, on perusta varmaksi todetun asian pysyminen. Kyseisen asian tila on siis se, mistä hän oli ennen epäilystä varma.

Esimerkki:

- Mies näkee naisen eikä ole varma, onko mennyt tämän kanssa naimisiin vai ei. Hänen ei ole tässä tilanteessa sallittua rakastella tämän kanssa. Perusta kun on se, ettei hän ole naimisissa tämän kanssa, jolloin kosketus on kiellettyä.

- Mies ei ole varma, onko eronnut vaimostaan vai ei. He ovat siis vieläkin naimisissa, ja hänen on sallittua rakastella tämän kanssa. Perusta kun on se, että he ovat naimisissa.

- Mies ei ole varma, onko rikkonut wuḏūnsa vai ei. Hänellä on vieläkin wuḏū, koska hän oli varma tästä ennen epäilystä.

- Mies ei ole varma, onko tehnyt wuḏūn. Hänellä ei ole wuḏūa, koska hän oli varma tästä ennen epäilystä.

Sama pätee mm. rukousyksikköjen määrään, Kaaban kiertämiskertoihin, Ṣafān ja Marwān välisiin juoksukertoihin ja kivenheittokertoihin pyhiinvaelluksessa.

Tämä periaate ei liity vain ja erityisesti lainoppiin, vaan jokaisen ilmenevän epäilyksen perusta on sen olemattomuus ennen kuin asiasta ollaan varmoja.

Esimerkki:

- Kaikkien sanojen perusta on se, että niiden merkitys on sananmukainen

- Kaikkien käskyjen perusta on se, että ne viittaavat pakollisuuteen.

- Kaikkien kieltojen perusta on se, että ne viittaavat kiellettävyyteen

- Yleismaallisten sanojen perusta on yleismaallisuus, ellei jokin tee niistä erityisesti jotain tiettyä asiaa koskevaa
- Teksteissä olevien säännösten perusta on niiden pysyminen, ellei jokin kumoa niitä

Eri asioiden perustoja:

Koska säännökset siis annetaan niiden perustojen mukaan, ellei perustojen muuttumisesta olla varmoja, on meidän tarpeen mainita eri asioiden perustat:

- Kaikki vesi on puhdasta, tuli se sitten merestä, josta, kaivosta tai lähteestä
- Kaikki maan sisällä pitämä on puhdasta, oli se sitten multaa, kiveä, lantaa, hiekkaa, metallia tai puuta
- Kaikki vaatteet ovat puhtaita

Kaikki nämä ovat puhtaita, kunnes ollaan varmoja siitä, että jokin on saastuttanut ne.

- Yhdyntä naisten kanssa on kiellettyä, kunnes ollaan varmoja siitä, että avioliitto on tapahtunut.
- Lihan syöminen on kiellettyä, kunnes ollaan varmoja siitä, että kyseinen liha on sallittua syötävää
- Muslimin tai heidän kanssaan sopimuksen tehnyt nauttii kunniaansa, elämäänsä ja omaisuuteensa liit-

tyvästä koskemattomuudesta, kunnes jokin oikeuttaa sen rikkomisen

3. KAIKKI KANSANTAVAT OVAT YLEISESTI OTTAEN SALLITTUJA

Šaiḵ al-Islām (Taqī al-Dīn) mainitsi nämä kaksi periaatetta kirjoissaan. Hän sanoi perustan, jolle Imām Aḥmad koulukuntansa rakensi, olevan: Kansantapojen säännöksen perusta on sallittavuus, eikä mikään niistä ole kiellettyä, ellei jonkin asian kieltö erikseen käy selväksi. Palvonnan muotojen perusta taas on se, ettei mikään niistä ole lainmukaista, ellei Allāh ja Hänen lähettiläänsä ole säättänyt sitä. Tapoja, joista nyt puhumme, ovat mm.:

- Ruoat ja juomat
- Vaatteet
- Lähtö- ja poistumistavat
- Puhetavat ja kaikki muut käyttäytymismallit, joihin ihmiset ovat tottuneet

Mikään näistä ei siis ole kiellettyä paitsi se, jonka Allāh ja Hänen lähettiläänsä ovat kieltäneet. Todiste tälle on Allāhin sanat:

"Hän on se, joka loi teille kaiken maassa olevan."
(Koraani, 2:29)

Tämä jae osoittaa Hänen on luoneen meille kaiken maassa olevan, jotta voisimme hyötyä siitä millä tahansa mahdollisella tavalla.

Palvonnasta meidän tulee kuitenkin tietää, että Allāh loi ihmiset palvomaan Häntä, ja selvensi kirjassaan ja Profeettansa kielellä miten Häntä tulee palvoa. Hän käski meitä suorittamaan nämä palvonnan tyypit puhtaasti Hänelle. Joka siis niillä vain Häntä lähestyy, sen teko hyväksytään, ja joka lähestyy Häntä muulla kuin niillä, sen teko hylätään. Profeetta sanoi:

"Joka tekee teon, johon meidän asiamme ei perustu, sen teko hylätään."

Tällaisen teon tekijä sisältyy Allāhin sanoihin:

"Vai onko heillä kumppaneita, jotka ovat säätäneet heille uskonnollisia lakeja, joihin Allāh ei ole antanut lupaa?" (Koraani, 42:21)

3. VÄLINEILLÄ ON PÄÄMÄÄRIEN SÄÄNNÖS

Välineiden säännös on sama kuin sen, mihin niillä pyritään. Jos meitä siis käsketään tekemään jotain, eikä tätä käskyä voida toteuttaa kuin jollain tietyllä tavalla, on myös se tietty tapa käskettyjen asioiden joukossa. Periaate onkin siis, että se, mitä ilman pakollisuutta ei voida saavuttaa, on pakollista. Samoin myös se, mitä ilman Sunnaa ei voida saavuttaa, on Sunna. Näin myös kaikki kiellettyyn johtava on itsekin kiellettyä, ja kaikki inhottuun johtava on inhottua.

Esimerkki:

- Kaikki pakolliseen rukoukseen menemiseen, almuveron maksamiseen, sotimiseen ja oikeuksien antamiseen tarvittava on pakollista
- Kaikki vapaaehtoiseen rukoukseen, hyväntekeväisyyteen, paastoon ja pyhiinvaellukseen tarvittava on vapaaehtoista, kuten myös kaikki suositeltaviin sukulaissuhteisiin, sairaiden luona vierailuun ja opintopiireihin menoon tarvittava
- Kaikki muiden palvomiseen Allähin rinnalla johtavat sanat ja teot ovat kiellettyjä. Tällaista on pienempi polyteismi, joka ei nouse palvonnan tasolle, kuten muiden kuin Allähin nimeen vannominen, hautojen ylistäminen ja siunausten haku niiltä.
- Kaikki muihinkin synteihin johtavat teot ja sanat ovat kiellettyjä, kuten haureus ja alkoholin nauttiminen.

Tämä on yksi hyödyllisimmistä periaatteista ja on luultavaa, että neljäsosa koko uskontoa sisältyy siihen.

Myös tekojen loppuun viennillä on itse tekojen säännös.

Esimerkki:

- Rukouksesta, sodasta, pyhiinvaellukselta, hautajaisista ja sairaan luota paluu

4. VIRHE, PAKOTETUKSI TULEMINEN JA UNOHDUS YLENKATSOTAAN

Tämä johtuu Hänen anteliaisuutensa ja ihmisiä kohtaan osoittamansa armon täydellisyydestä. Allāh on velvoittanut ihmiset suorittamaan käskynsä ja välttämään kieltonsa, mutta heidän tehdessään tämän puutteellisesti tai tehdessään jotain kiellettyä unohtuksessa, erheessä tai pakotettuina, ylenkatsoo hän heidän tekonsa ja antaa heille anteeksi. Profeetta sanoi:

"Kansaltani ylenkatsotaan virhe, unohtus ja se, johon heidät pakotetaan." (Ibn Mādza)

Ibn Radzab sanoi Nawawīn 40 perimätiedon selityksessä mainittuaan tekstit, jotka käsittelevät erehtyvän ja unohtavan rikkeettömyyttä:

"Kaikista ilmeisintä tästä on se - ja Allāh tietää parhaiten - että unohtavan ja erehtyvän teko ylenkatsotaan, tarkoittaen sitä, etteivät he ole syyllisiä minkäänlaiseen rikkeeseen. Rike kun johtuu aikomuksista, eikä unohtavalla ja erehtyvällä ole minikäänlaista aikomusta. Nämä tekstit eivät kuitenkaan pyri poistamaan heiltä säännösten seuraamisen vastuuta, sillä se sekä niiden seuraamisen vastuu tarvitsevat toisen todisteen.

Virheellä tarkoitetaan sitä, kun henkilö aikoo teollaan jotain, mutta tekeekin jotain muuta kuin mihin tähtäsi. Hän saattaa esim. aikoa tappaa epäuskovan, mutta osuukin muslimiin.

Unohtuksella taas tarkoitetaan sitä, kun henkilö muistaa jotain, mutta unohtaa sen silloin, kun se pitäisi tehdä. Kumpikin edellä mainituista on siis anteeksiannettua...

Toinen kappale: Pakotetun säännös

Pakotetulla tarkoitetaan kahdenlaista ihmistä:

(1) Jolla ei ole valinnanvaraa eikä voimaa vastustaa pakottajaa

Esimerkki:

- Mies kannetaan väkisin paikkaan, josta hän on vannonut pysyvänsä poissa, hänen kykenemättä vastarintaan
- Mies kannetaan väkisin, ja sitten hänellä lyödään toinen kuoliaaksi, hänen kykenemättä vastarintaan
- Nainen raiskataan, hänen kykenemättä vastarintaan

Nämä eivät syyllisty rikokseen oppineiden yksimielisyydellä. Valan vannoneen kohdalla ei teko myöskään enemmistön mielestä johda valan rikkomiseen. Joidenkin edeltäjien, kuten Naḳa'ın, on kuitenkin kerrottu olleen siitä eri mieltä.

(2) Joka pakotetaan lyömään tms. kunnes tekee sen Tähän tekoon liittyy vastuuta, sillä henkilön on mahdollista valita ja olla tekemättä sitä. Hänen tähtäimensä ei tällöin kuitenkaan ole itse teko, vaan vahingoittumisen välttäminen. Hänellä on siis va-

linnanvaraa yhdestä kulmasta katsottuna, muttei toisesta. Tästä syystä ovat ihmiset olleet erimielisiä siitä, onko hän vastuussa teostaan vai ei.

Yksimielisiä oppineet ovat silti siitä, ettei hän saa suostua jos hänen pakotetaan tappamaan joku suo-
jeluksen alainen, sillä tällöin hän tappaa vain oma-
ta valinnastaan ja vapauttaakseen itsensä toisen
tappamisella. Tästä on luotettavien oppineiden kon-
sensus...

Puheeseen pakottaminen ylenkatsotaan, eikä pako-
tettuna jotain sanova syyllistyy rikkeeseen. Tekoi-
hin pakottamisesta ovat oppineet erimielisiä."

Nämä kolme eivät siis tee syntiä, mutta jos heidän tekonsa tuhosi ihmishenkiä tai omaisuutta, on heidän pakollista korvata se. Korvausvelvollisuus kun aiheutuu pelkän teon perusteella, aiottiin sitä tai ei.

[toisen osan loppu]